

איש לרעהו

לקט אפרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
פגדולי ישראל,
על מדות טובות
שכביאות לאהבת
הזולת, הנלפדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש יג אייר תשע"ב: הדלקת נרות - ירושלים 6:46 תל-אביב 7:01 חיפה 6:54 מוצאי שבת - ירושלים 8:02 תל-אביב 8:04 חיפה 8:05 ר"ת 8:39

פרשת אפור

להמנע מריב

להמנע ולמנוע ריב עם זולתו [אף שנראה לו שהצדק עמו] !
נלמד מהפסוק: **"ויצא בן איש הישראלית והוא בן איש מצרי... וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי"** (פרק כד"י)

מדוע לא פרטה התורה שמותם של הניצים? מפרש הכלי יקר: לא פירט הכתוב שמו של אחד מהם, להורות שהיו שניהם פגומים. כי כל היוצא לריב מהר וודאי פגום הוא, ואינו מן האנשים הנודעים בשמם לשם ולתהילה, אלא מן הפחותים אנשי בליעל.

ואמנם כך אמרו חז"ל בגמרא (קידושין עא:): דבדקי בני מערבא, כי מינצו בי תרי בהדי הדדי, חזי הי מינייהו דקדים ושתק אמרי האי מיוחס טפי [=כשהיו רבים איש עם רעהו, היו בוחנים מי מהם מקדים ושותק סימן שהוא מיוחס יותר מחברו], ומכאן מסיק רב: שתיקותיה דבבל היינו יחוסא. וכן אמרו: אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה, שמץ פסול יש באחד מהם.

כתב הגאון רבי יצחק אבוהב זצ"ל (בספרו **מנורת המאור** סד): צריך אדם למנוע את עצמו בכל כוחו מן המריבה, וכן יהיה תמיד מכובד עם הבריות שנאמר (משלי ב"ג) "כבוד לאיש שבת מריב" וכתוב (שם יב"כו). "יתר מרעהו צדיק ודרך רשעים תתעם". כלומר: הצדיק סובל חרפות רעהו כדי שלא יבוא לידי קטטה. "ודרך רשעים תתעם". כלומר: הדרך הרעה של רשעים תתעם, שהם חושבים שלא יהיו חשובים למאומה אם יסבלו חרפות בני אדם, לפיכך הם תועים בדרכיהם ובאים לידי קטטה מריבה ורציחה, רח"ל.

ומסיים מנורת המאור: מי האיש החפץ חיים של שלום, ירחיק עצמו מן הקטטות ויסבול לכל אדם ולא יבוא לידי מריבה וסכנה.

את הפסוק (הנאמר במשלי כה"ח) "אל תצא לריב מהר כי פן מה תעשה באחריתך בהכלים אותך, רעד", מפרש הגרי"ד **סולובייצ'יק** זצ"ל (בספרו **בית הלוי** דרוש יד) באופן הבא:

אפילו אם הסכימה דעתך שאתה צריך ללכת לריב עם רעד, הנני מזהירך שאל תצא לעשות זאת מהר. כי צריך לזה רוב ישוב הדעת והתבוננות רבה, ולרדת לסוף מעשה מה שיכול לצאת לבסוף מריב זה. הוא שאמר הכתוב: "כי פן מה תעשה באחריתך בהכלים אותך רעד", כי יכול להיות שלבסוף תעשה מעשים אשר לא יעשו, כי מביאך הריב לגדולות ונצורות, אשר כעת אינו עולה על רצונך לעשות, ורק אח"כ כשיכלים אותך חברך יכול להביאך לעשותם. אשר על כן, אל תצא לריב מהר, רק יותר טוב לחדול ממנו.

להבליג... ולסלוח...

מעשה באחד הרבנים ששמר טינה לרב פלוני אשר גרם לו צער ועלבון לפני שנים רבות. ניסה כ"ק האדמו"ר מגור בעל אמרי אמת להפיס את דעתו בדברים ולא עלתה בידו.

לפתע שלף האדמו"ר מחיקו מכתב והגישו לאיש שיחו על מנת שיקראנו. התחיל אותו רב לקרוא שורה ושתיים והפסיק מיד. ארשת פניו החליפה גווניו מרוב בושה וזעם, שכן המכתב הכיל חירופים וגידופים בלתי נסבלים כלפי האדמו"ר, אולם האמרי אמת עמד על כך שיקרא עד הסוף.

אחרי שגמר הלה לקרוא, פנה אליו הרבי וסיפר כי את המכתב הזה קיבל עוד בחיי אביו ה"שפת אמת". הכותב הנהו סוחר שעמד עמו בקשרים, והיה נדמה לו בטעות שהאמרי אמת עשה איזה עוולה כלפיו. מיני אז - הפטיר הרבי - קורא אני מכתב זה בכל יום לפני התפלה, ואני מוחל וסולח לו בלב שלם. וגם מעתיר בעדו שלא ינזק חלילה עקב משוגתו.

ראש גולת אריאל

"כאילו למדת את כל הש"ס..."

כשהבחין פעם הגרי"י **צדקה** זצ"ל בנכדו שצריך לוותר למישהו, והדבר קשה לו... עמד וזרזו: "דע לך, אם תתגבר עכשיו על מדה זו יחשב לך כאילו למדת את כל הש"ס!"

וכשחלפו רגעים אחדים, והנכד עדיין לא הצליח להתגבר... הוסיף ודירבן אותו: "אם תוותר עכשיו, יחשב לך כאילו הנך כבר לומד את הש"ס פעם שניה..."

וזאת ליהודה

"ולא תחללו את שם קדשי"

זהירות יתירה מוטלת על בני תורה בדקדוק המצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו [אף לפני משורת הדין]!

נלמד מהפסוק: "ולא תחללו את שם קדשי" (פרק כב-לב)

וכתב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ה הלכה יא): ויש דברים אחרים שהם בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות, דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילם, ואף על פי שאינם עבירות, הרי זה חילול את השם, כגון שלקח ואינו נותן דמי המקח לאלתר... או שירבה בשחוק וכו' או שדיבורו עם הבריות אינו בנחת ואינו מקבלן בסבר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס, וכיוצא בדברים אלו, הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפני משורת הדין. [מקור דברי הרמב"ם מגמרא (יומא פו.): היכי דמי חילול השם? אמר רב, כגון אנא אי שקילנא בישראל מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר (=כגון אני, אם אקנה בשר מהטבח ולא אשלם מיד). והטעם, מפרש רש"י: "דכשאני מאחר לפרוע הוא אומר שאני גזלן ולומד ממני להיות מזלזל בגזל".]

דוגמא נוספת העלולה לגרום לחילול ה', היא כפי ששינו במסכת אבות (פרק א-יא): "אבטליון אומר: חכמים הזהרו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל".

מפרש המדרש שמואל: שיהיה נאה דורש ונאה מקיים ולהיות הוא נזהר תחילה בכל מה שהוא מזהיר לאחרים... ואמר: "ונמצא שם שמים מתחלל", כי גם יש חילול שמים בדבר במה שאתם דורשים ואין מקיימין, והעם מרננים אחריכם לומר: ראו פלוני ופלוני החכמים המזהירים את העם והם עצמם רשעים ואינם נזהרים, ואם הם אינם נזהרים, היאך נהיה אנחנו נזהרים ואין לך חילול שם שמים גדול מזה, לכן ראוי לך להיות זהירים בדבריכם.

כיוצא בזה מפרש הגאון **רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל** (בפירושו **רוח חיים**): "חכמים הזהרו בדבריכם" שעל החכם להזהר כאשר דורש הוא דברי תוכחה ומוסר לרבנים, לקיים בעצמו את דבריו ולהיות "נאה דורש ונאה מקיים"... וממשיך התנא ואומר: שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים". כלומר: "שלא יעלה על דעת החכם, מי יחשוד בי שאינני מקיים דברי, והרי אסור להרהר אחר תלמיד חכם? על כך משיב התנא: שמא בחובכם תגלו למקום אנשים חטאים שאינם חשים לאיסור חשד בתלמידי חכמים, ובכך יתחלל שם שמים על ידכם".

עוד נוכל לבאר בדרך צחות: "חכמים הזהרו בדבריכם" - היינו דברים קשים מדי המביישים את התלמידים, "שמא תחובו חובת גלות" - כדין רוצח בשוגג [שהרי הלבנת פני התלמידים כרציחה בשוגג], "ותגלו למקום מים הרעים"... וזה יגרום שהתורה [שנמשלה למים] תהפך ח"ו לרעה אצל התלמידים, ויבעטו בלימודם - "וימותו" מחיי עולם. ובכך נמצא "מתחלל שם שמים על ידכם".

ואמנם, ניתן לבאר דברי התנא בפשטות, שעל החכמים במיוחד, להיות זהירים בדיבורם שיהיה נקי וטהור מכל סרך של איסור ורחוק מכל צורת סיגנון הדיבור המצוי מחוץ לכותלי בית המדרש. שכן החכמים משמשים כדוגמא ומופת לתלמידים ולהמון העם, והשפעתם רבה. וכשאינם נזהרים בדיבורם נמצא שם שמים מתחלל.

חיוזק לביאור זה, נוכל לקבל על פי מה שכתב **החפץ חיים** (בספרו **חובת השמירה**), כי אם ת"ח אינו שומר דיבורו, ועובר על לשון הרע ורכילות ואונאת דברים וכיו"ב, ונתפרסם הדבר אצל המון העם, נתבזה על ידי זה כבוד שמים, כי נעשו כל הלאוין התלויין בכח הדיבור כהפקר בעינם, ולכן עובר בלאו "ולא תחללו את שם קדשי".

ומוסיף הח"ח, כי מה שאמרו חז"ל על כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו מפסח ועד עצרת משום שלא נהגו כבוד בזה בזה, בהכרח הטעם לכך מפני שהיה כאן חילול ה' לפני ההמון, שראו כי ת"ח רבים ביניהם, שהרי על עוון אונאת דברים כשלעצמו אין חיוב מיתה. וככל שהאדם גדול יותר, כן חילול ה' גדול יותר. וכבר אמרו חז"ל שעון חילול ה' כה חמור עד שאינו מתכפר אלא במיתה. ומכאן גודל האחריות היתירה הרובצת על כתפי בני התורה להשמר בדיבורם ומעשיהם.

נמצא שם שמים מתחלל...

הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל שכן דירה בשכונת גבעת רוקח בבני ברק (סמוך לשיבת סלבודקה), והנה כאשר עמד להכנס לתוכה, פלש לתוך הדירה בריון אלים בעל זרוע. הוא קבע בדלת מנעול חדש ודר שם כאילו הוא בעליה של הדירה.

לא נותרה, איפוא, לרבי שלמה שום ברירה אלא לפנות לבית המשפט הכללי שרק בידו נתונות הסמכויות לפנות את אותו עז מצח מהדירה. ואולם רבי שלמה התחלחל מעצם האפשרות הזו. הוא הזועק ללא הרף את זעקת חילול שם שמים הנובע מהליכה לערכאות (ולא לדין תורה בב"ד), יכנס לשם עתה?

פנה, איפוא, רבי שלמה אל ביתו של דודו הגדול **החזון איש** כדי להוועץ בו מה עליו לעשות. שקע החזון איש בהרהורים ולבסוף פסק בלב כבד: במקרה דנן אין מוצא אחר זולת תביעה בבית משפט.

יצא רבי שלמה מביתו של החזון איש, ובעודו פוסע על המדרכה שמע קול קורא "רבי שלמה". הוא הסתובב בבהלה וזיהה שהפונה אליו הוא לא אחר מאשר החזון איש. החזון איש רץ לאורך הרחוב וקרא לו. וכך אמר לו: "רבי שלמה, עיינתי שוב בפרטי הענין והתעורר ספק בליבי. אם תפנה לבית המשפט יאמרו הכל שעשית זאת עפ"י הוראתי.

ואז תוסק, חלילה, אף המסקנה המוטעית כי פניה לערכאות מותרת, ונמצא שם שמים מחולל, חלילה. [יעויין בספר חזון איש (ב"ק סי' י סק"ה) שאין לפסוק הלכה העלולה לגרום חילול ה' בעצם פסיקתה, על אף שההלכה עצמה היא נכונה]

כששמע רבי שלמה שאינו צריך ללכת לערכאות, הרגיש כאילו אבן כבידה נגולה מעל לבו.

עטרת שלמה - חשוקי חמד

חומרתה הרבה של חילול ה'

מעשה בראובן שמסר לחברו סך של מאה אלף דולר וביקשו להפקיד את הסכום במקום מסויים. הלה, גבר עליו יצרו ובמקום לקיים את בקשת חברו, שם את פעמיו למקום של הימורי כספים, כדי לנסות את מזלו ולהכפיל את הסכום, ועל ידי כך יוכל לחלק כסף לצדקה ולתורה...

ואולם האיש הפסיד את כל כספו ויצא משם נקי מנכסיו. כשביקש ראובן את עזרתו של עורך דין מפורסם, כדי לתבוע את חברו על הנזק העצום שגרם לו, אמר לו העורך דין שאמנם יש סיכוי טוב להצליח במשפט אבל "דע לך שבמקרה כזה תפורסם תמונתו של הנתבע בתקשורת הארצית, ולאחר מכן הוא יוכנס לבית הכלא" אמר הפרקליט.

האיש נבהל מאד, שכן חברו שגרם לו את הנזק האמור היה יהודי עטור זקן ופיאות, ובמקרה שתמונתו תתפרסם, ייווצר מכך חילול ה' נורא ואיום. שהרי מקרה כזה נדיר הוא ביותר להמצא בציבור שומרי תורה ומצוות, ודוקא משום כך יגדל הרעש ויובלט המקרה ויגדל חילול ה'. ולכן החליט לשאול את גדולי התורה הכיצד לנהוג.

כשנשאל על כך אחד מגדולי ישראל השיב: "פשיטא שאסור לתבוע את האיש, שהרי חילול ה' חמור מכל העוונות!" וכשנשאל על כך הגאון **רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א** (לרפו"ש בתושח"י), השיב, כי מאחר והאיש אינו מוחזק כפושע המועד לגניבות, אלא נכשל בכך רק פעם אחת. אין רשות למוסרו לכלא שהרי עפ"י דין תורה עונש זה לא מגיע לו, אלא מחוייב לשלם מה שגנב ותו לא.

טובך יביעו

לראות מעלת הזולת

להכיר במעלותיו של הזולת. לראות את הטוב

שבו, ולא לחפש אחר מומיו ומגרעותיו!

נלמד בדרך דרש ורמז מהפסוק: "ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו" (פרק כד-ט)

כלומר: כאשר מצביע אדם על חסרון בזולתו. נותן מום בעמיתו ופוסלו, הוא עצמו מפסיד מכך. "כאשר עשה כן יעשה לו" ונפסל הוא עצמו. וכמו שנרמז בדברי חז"ל (קידושין ע.). "כל הפוסל במומו פוסל". ולכן אמרו (ב"ב ס:): "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים". כיוצא בזה ניתן לרמז גם בפסוק "הצרוע אשר בו הנגע... וטמא טמא יקרא" (יג-מה) הטמא עצמו קורא לחברו טמא כי "כל הפוסל במומו פוסל" (השל"ה הק' בתוכחת מוסר - תזריע).

מעשים בכל יום נגלים לעינינו. מעשים זהים ממש! הנעשים ע"י בני אדם שונים. את מעשה האחד נראה, משום מה, במבט שלילי לחלוטין! לפרשו לגנאי ונגנה את עושהו בכל פה. ואילו את מעשה האחר, שכאמור, עושה בדיוק כמעשה הראשון, נראה באור חיובי, ובמעט "מאמץ יצירתי" אף נגלה את "מעלתו" ונמצא במה לשבחו. היאך יתכן כדבר הזה? הלא זו סתירה מניה וביה!?

התשובה היא, שלא רק מראה עינים טהור הוא שחורף את דינו של הזולת, אלא גם ללבו של האדם ולמדותיו יש מה להגיד בנושא. שוב אין לו צורך לאותו אדם לייגע את מוחו כדי ליישב את הסתירה ששאלנו. די לו בדעה אחת קדומה על הזולת שמקוננת אצלו אי-שם בעמקי הלב, כדי שזו תסדר לו את הראייה הסלקטיבית ה"מדויקת"... על זולתו...

נמצא, א"כ, שהכל תלוי בלב! ומכאן תפלתו הידועה של הצדיק **רבי אלימלך מליז'נסק** זצ"ל: "ותצילנו מקנאת איש מרעהו, ולא תעלה קנאת אדם על לבבנו ולא קנאתנו על אחרים, אדרבה, תן בלבנו שנראה כל אחד מעלות חברנו ולא חסרונם..."

הגר"מ שטרנבוך שליט"א (בספרו **טעם ודעת**) לומד מהפסוק "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו", שגם בדבר הרע והמגונה, יש למצוא את הנקודה הטובה שבו. שהרי המצרים שעבדו את ישראל בפרך והרגו זכוריהם, ובכל זאת למדו חז"ל בגמרא (ב"ק צב.) מכאן לחיוב הכרת הטוב על מה שהטיבו עם ישראל בשעת הדחק.

מענה, נדון ק"ו בעצמנו: אם אפילו ברע הגדול הזה יש למצוא את נקודת הטוב שבו, על אחת כמה וכמה שיש למצוא את המעלה והטוב שיש בזולת, ולא לתור ולחפש אחר מומין שבו.

ומסיים הגר"מ שטרנבוך: ומי שתופס בזו המדה להעריך את חברו משום דבר טוב שבו, מודד לו הקב"ה, כמדתו, שגם הדבר הטוב שיש בו עצמו, יגן עליו מכל רע.

וכבר פירש הצדיק **רבי פנחס מקוריץ** זצ"ל את אמרת חז"ל (באבות פרק ב'ג) "אל תהי בו לכל אדם". מדוע? משום שבכל אדם ישנה מדה טובה ומועילה מה שאין בזולתו.

לא הכיר את השלילי שבאדם...

סח הסופר ר' דוד זריצקי זצ"ל: "רבי אריה לויין לא גמל חסד לאיש זה או אחר. הוא גמל חסד עם האדם באשר הוא יציר כפיו של האלוקים. הוא גם לא שמע משהו שלילי על אחרים. זכיתי לשוחח עמו בקשר לאישיות מסויימת שביקשתי לכתוב אודותיו, עם פטירתו בחו"ל. האיש התגורר בירושלים במשך כמה שנים ופעל רבות בשטח ציבורי חיוני מאד. ידעתי שרבי אריה הכיר היטב את המנוח ובקשתי ממנו פרטים אודותיו. **"לאחר** שעבר על רשימותי, אמר לי בחיך: "הכרתי את המנוח על כל צדדיו, אבל מצד זה שאתה שמעת ורשמתי מפי פלוני איני מכירו כלל"... היתה זו דעה שלילית שהביע פלוני על אותה אישיות בקשר לאחת מפעולותיו של המנוח שלא מצא חן בעיניו. אולם רבי אריה שהכירו במשך שנים רבות, לא ידע על כך, כי הוא לא הכיר את השלילי אצל האדם."

אף לגבי האנשים שניחנו בתכונות שליליות בולטות היה אומר: "אה, איש זה הוא ממש נפלא, אתה אינך מכירו היטב, ואילו אני מכירו טוב, הוא"... והיה הולך ומונה שבחיו.

צדיק יסוד עולם

קוראים נכבדים! האם ידעתם?

- על מה ולמה החליט החפץ חיים (שהתרחק תמיד מענייני כבוד וטקסים) לערוך סעודה לכבוד יום הולדתו בהגיעו לגיל 80?
- מה היתה תשובתו המפתיעה של החזון איש לשאלה ששאלוהו: "לאיזה אב מלאכה אפשר לסווג את משחק הכדורגל בשבת"?
- גוי שנעשה לו נס ולאחר מכן נתגייר, האם צריך לברך "ברוך שעשה לי נס"... או מכיון שהוא כקטן שנולד, אינו צריך לברך?
- מה גרם לכומר שגר בשכונת לישיבת "גיטסהד" שבאנגליה להתפעל מאד ולהכריז: "מקנא אני בתלמידי הישיבה, לנו אין נוער כזה?"
- מיהו ראש הישיבה שהיה אומר כל בוקר "מודה אני" בהתלהבות ובהתרגשות במשך עשר דקות?
- מי מגדולי ישראל בדורינו נהג כל ימיו לשפוך בעצמו לפח הזבל את שירי המאכל מצלחתו, מה הכריחו לכך?
- מהו המשפט הסודי שביקש רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל לכתוב בחול המועד בנימוק שזה "פקוח נפש" בשבילו?
- היכן ניתן להשיג את "משקפת הפלאים" שמקטינה ומגדילה בעת ובעונה אחת כפי רצונו של האדם?
- איזה משפט מסויים בעיתון חרדי הסעיר מאד את ראש ישיבת חברון רש"י ברוידא זצ"ל עד שלא הצליח לישון כל הלילה?
- מה גרם לבתו של רב בעיר קטנה לכתוב חיבור ענק של חיידושים עמוקים על כל ספר מנחת חינוך?

על שאלות אלו ועוד רבות אחרות, תוכלו למצוא תשובות מעניינות בספר החדש

איש לרעהו-ויקרא (פרשת אמור עמודים תקיג-תקסד)

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות. לפרטים: 02-5869073

המתנה האידיאלית והמוצלחת - להורים, למחנכים ולכל המשפחה

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

קנאות לכיבוד אב ואם

מתערבות פרווה בטעם בשר. "בשר טחון!" הכריז הטבח. "בוודאי שזה בשרי!"

אבוני; שוד ושבר! אם אבא שלי יגלה זאת, הרי הצער ועגמת הנפש שייוצרו אצלו, יהיו לאין שיעור!! במשך כל כך הרבה שנים, התאפק מאכילת בשרי - למרות שאהב בשר ועופות. והנה, בלא משים "שבר" את הקבלה המקודשת שלו תמורת מוסקה אחת...

זאת ועוד, ידעתי שאבי ה"אנגלי" יבוא הביתה לאחר החתונה, וכמעט כמו תמיד, לפני שילך לישון ימזוג לעצמו "כוס תה אנגלי", הכולל חלב...

גם עבר על קבלתו וגם יכשל ב"בשר וחלב"... מה עושים?!

המחשבות חלפו במוחי במהירות. מצד אחד, אם אספר לאבא, שהמוסקה היתה בשרית עגמת הנפש שלו תהיה לאין שיעור. עד כדי כך שאפילו קיים חשש שהוא יפול למשכב מחמת הצער. מצד שני, אם לא אספר לו, יתכן מאוד שיעבור על "בשר בחלב", כאשר לאחר חתונה בשרית, ישתה כוס תה עם חלב כמו שהוא רגיל לשתות כמעט כל ערב.

* * *

הייתי חייב לפשוט לעצמי את הדילמה הסבוכה וכך החלטתי:

אם אספר לאבא שהמוסקה הייתה בשרית, אגרום בוודאות לנזק מייד בדמות הצער העצום שאגרום לאבא. מצד מצוות כיבוד אב ואם לא ראיתי את עצמי מסוגל לעשות זאת. אך אם אסתיר זאת ממנו הרי גם אם הוא ישתה לפני השינה כוס תה עם חלב, זה יהי' לאחר זמן ההמתנה שחייבים מעיקר הדין; ומה גם שמדובר בבשר עוף שאיסורו מדרבנן. וכמו כן ייתכן שהפעם ידלג על כוס התה. (שיקול נוסף היא העובדה שמדובר באיסור דרבנן, בו האב כלל לא מודע לעובדה שהוא בשרי, ואכמ"ל בסוגיה זו).

כיוון שכן מילאתי את פי מים - וליתר דיוק מוסקה - ופשוט שתקתי.

* * *

ואכן, עד סוף ימיו, כשש שנים לאחר מכן, לא התבשר האבא על הלילה בו "התבשר".

כאשר שמעתי מהבן את הסיפור התפעלתי מאוד ואמרתי לו:

הרי כיבדת את אביך בצורה לא רגילה. לא כל אחד היה מצליח להתאפק... הרבה פעמים ה"קנאות" פורצת מיד, "אבא, עבדו עליך, זה בשרי" האיפוק הזה היה כיבוד אב, שאין כדוגמתו!

וכעת גם הבנתי מדוע הוא לא ישכח את החתונה ההיא לעולם!...

אינני יודע איך בדיוק להתחיל את הסיפור, אולי אכתוב זאת בדיוק כפי ששמעתי.

לפני מספר חודשים, יצאתי יחד עם יהודי נוסף - ר' י.ז. שיחי' - מבית הכנסת לאחר שסיימנו תפילת שחרית. הלה פנה לבחור שחלף במקום ואיחל לו "מזל טוב! שתזכה להקים בית נאמן בישראל!"

בירור מהיר העלה כי הנ"ל התארס בשעה טובה ומוצלחת.

בתוך כדי הדברים המשיך ר' י.ז. ואמר לחותן: "את החתונה של אביך לא אשכח לעולם". התערבתי ושאלתי: מדוע?! מה היה מיוחד כל כך בחתונה ההיא שלא תשכח אותה לעולם?...

בואו ואספר לכם מה קרה בחתונה הזו - הגיב ר' י.ז. - המשפחות שלנו מכירות אחת את רעותה מזה שנים ארוכות. כאשר אביו של החתן דן התחתן, אך טבעי היה שיזמינו את משפחתנו לחתונה. היה זה כמה שנים לאחר שאבי התאלמן ועלה לארץ ישראל מאנגליה.

התלוויתי אל אבי לחתונה - שאגב הייתה שמחה מאוד! ישבנו סביב שולחנות ערוכים כל טוב, כאשר בשלב מסוים הגישו את המנה הראשונה. המשתתפים התבקשו לבחור בין "בורקס" ל"מוסקה". כולנו יודעים ש"מוסקה" היא מאכל שעשוי כ"סנדוויץ" של שתי פרוסות חצילים ותערובת של בשר טחון או ירקות ביניהם.

אבי האנגלי - שזו לו הפעם הראשונה שראה ושמע על המאכל הזה - פנה אל המלצר ושאל: האם המוסקה בשרית? או שזה פרווה כמו הבורקס שנח לידו?

מדוע היה חשוב לאבי כל כך הפרט הזה?

משום שבמשך עשרות בשנים נמנע מאכילת בשר או עוף! הכל התחיל כאשר התגלעה בעיה כשרותית מסוימת בבשר במקום מגוריו. זה אמנם התרחש אי שם לפני עשרות בשנים, אך כדי להימנע מכל חשש של נבלות וטרפות, קיבל על עצמו לא לאכול עוף ובשר לעולם!

אז "האם המוסקה בשרית?!" המלצר השיב שהוא לא יודע, ותיכף ילך לשאול במטבח. כעבור דקות אחדות חזר המלצר ותשובתו בפיו: המוסקה פרווה!!!

אבי התבונן במאכל הלא מוכר ואמר: אוקיי; נטעם מה זה המוסקה הזו... המאכל היה ערב לחכו, "IT'S GOOD" [= זה טוב], הגיב במבטא אנגלי כבד.

גם אני טעמתי מהמוסקה - ממשיך הבן לספר - והתחלתי לחשוב שאולי המידע שהביא המלצר איננו נכון. כבר גרתי בארץ כמה שנים, הכרתי את המוסקה, וגם כאשר טעמתי ממנו הרגשתי, עפעס, טעם בשר.

קמתי ממקומי ונכנסתי למטבח. ניגשתי לטבח בעצמו וביקשתי לדעת ממה מורכב המוסקה, האם מדבר בשרי או רק